Corina Hendriks
maart 2020

#Terugwinnaars

Plan van aanpak Woudenberg

Corina Hendriks
6 maart 2020
Versie : 0.1

INHOUDSOPGAVE

1 Inleiding ... 3
1.1 Aanleiding ... 3
1.2 Doel ... 3
1.3 Leeswijzer ... 3
2 Aanpak #Terugwinnaars: algemeen ... 4
2.1 Integrale aanpak ... 4
2.2 Op maat per gemeente ... 4
2.3 Uitgangspunten ... 5
2.4 Kernboodschap ... 5
2.5 Opzet ... 5
3 Gemeentebrede communicatie Terugwinnaars ... 6
3.1 Opzet ... 6
3.2 Fasering ... 7
4 Wijkgerichte aanpak pmd ... 8
4.1 Opzet ... 8
4.2 Twee aandachtwijken ... 8
4.3 Kernelement 1: kwaliteitscontroles ... 8
4.4 Element 2: wijkgerichte maatwerk communicatie ... 9
4.5 Element 3: co-creatie, participatie ... 9
4.6 Element 4: toezicht en handhaving ... 10
4.7 Fasering ... 10
5 Rollen en verantwoordelijkheden, planning en kosten ... 11
5.1 Verantwoordelijkheden ... 11
5.2 Planning ... 11
5.3 Kostenverdeling ... 12

CONCEPT

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

Het gaat goed met het afvalscheiden in de gemeente Woudenberg. In 2019 produceerde de Woudenaar nog maar 70 kilo restafval per inwoner, waarmee de gemeente 79% van haar afval scheidt. Tegelijkertijd zijn er ook zorgen; de daling in de hoeveelheid restafval per inwoner per jaar zet niet door en vooral ook zijn er zorgen over de kwaliteit van de grondstoffen die wel gescheiden wordt ingezameld, en dan met name het PMD. Steeds vaker is het PMD vervuild met stoorstoffen die niet in de 'oranje bak' horen zoals grote stukken plastic, piepschuim, glas en etensresten (volle verpakkingen). Er zijn ook zorgen over de kwaliteit van het GFT, textiel en oud papier.

Deze zorgen worden landelijk gedeeld. Vanuit afvalinzamelaars, verwerkers, sorteerders en andere stakeholders komen sterke signalen dat huis-aan-huis ingezamelde grondstoffen – vooral pmd, gft, textiel en oud papier – steeds vaker vervuild zijn. Zie bijvoorbeeld de rapportage *"Verkenning Kwaliteit Deelstromen"* dat in 2018 is opgesteld door Rijkswaterstaat (Uitvoeringsprogramma VANG-HHA). Samen met de NVRD en de Vereniging van Afvalbedrijven heeft Rijkswaterstaat in de zomer van 2019 een Aanvalsplan opgesteld om vooral de kwaliteit van gft en textiel te verbeteren.

Deze ontwikkelingen vormen de aanleiding voor ROVA en haar partnergemeenten voor het ontwikkelen van een aanpak om de kwaliteit van grondstoffen te verbeteren. Immers, alleen goed gescheiden en zo zuiver mogelijke 'afvalstromen' kunnen worden hergebruikt als grondstof voor nieuwe producten in een circulaire economie. De ontwikkelde aanpak heet #Terugwinnaars. Dit document werkt een plan van aanpak uit voor de gemeente Woudenberg.

1.2 Doel

Het doel van de aanpak #Terugwinnaars is om de kwaliteit van ingezamelde grondstoffen te verbeteren – d.w.z. vervuiling te verminderen – door inwoners te bewegen hun afval beter te scheiden.

De aanpak richt zich hierbij op kwaliteit grondstoffen in het algemeen, maar de kwaliteit van het PMD in het bijzonder.

1.3 Leeswijzer

Het volgende hoofdstuk gaat eerst in op de aanpak #Terugwinnaars in algemene zin. Daarna komt in **hoofdstuk 3** de gemeentebrede communicatie Terugwinnaars aan de orde. **Hoofdstuk 4** werkt het kernelement van de aanpak uit: de wijkgerichte aanpak. De laatste hoofdstukken gaan in op de rolverdeling tussen gemeente en ROVA, de planning en kosten.

CONCEPT

2 AANPAK #TERUGWINNAARS: ALGEMEEN

2.1 Integrale aanpak

Als we inwoners willen bewegen om hun afval beter te scheiden, maken we vaak gebruik van algemene communicatie en communicatiemiddelen: een flyer over het goed scheiden van gft of een video over wat er met het ingezamelde pmd gebeurt. Dit is goed en waardevol. Een nadeel van deze communicatie is echter dat het zich vaak op iedereen richt (en daarmee specifieke groepen niet altijd aanspreekt) en dat wordt gecommuniceerd op momenten dat mensen die informatie niet nodig hebben (en daarmee niet internaliseren en niet meer weten op het moment dat ze hun afval in de afvalbak gooien). Met algemene communicatie bereik je veelal die groep inwoners die het heel bewust goed wil doen en zelf informatie opzoekt. Maar hoe bereiken we die mensen die onbewust fouten maken, onverschillig zijn of zelfs bewust grondstoffen verkeerd aanbieden? Als het laaghangend fruit is geplukt, hoe bereiken we die kleinere en gedifferentieerdere groep mensen?

De aanpak #Terugwinnaars omvat een algemene communicatiecampagne, maar is meer dan dat. Het is een integrale aanpak met een samenspel van verschillende interventies, die doelgroepgericht en dichtbij – in wijken en buurten – wordt uitgevoerd. De aanpak kijkt naar wat mensen bezighoudt, wat ze waardevol vinden en tracht daarop aan te sluiten.

Figuur 1: #Terugwinnaars, een samenspel van interventies

2.2 Op maat per gemeente

De aanpak #Terugwinnaars wordt vanaf 2020 en verder (geleidelijk) uitgevoerd in meerdere dan wel alle ROVA-gemeenten. Omdat de specifieke invulling van #Terugwinnaars zoveel mogelijk aansluit bij de belevingswereld van inwoners, verschilt de aanpak logischerwijs per gemeente. Voor iedere gemeente, wijk, buurt, straat of doelgroep kan immers iets anders nodig of wenselijk zijn.

De aanpak draait ook om uitproberen wat werkt, om 'gewoon doen' en leren van ervaringen. Het is (nog) niet duidelijk wat de meest effectieve oplossing is om de kwaliteit grondstoffen aan de bron te verbeteren. Deze

aanpak wil bijdragen aan een beter zicht hierop door verschillende interventies uit te proberen en de effecten ervan systematisch te monitoren.

2.3 Uitgangspunten

De aanpak #Terugwinnaars kent drie centrale uitgangspunten. De aanpak is:

- **Datagedreven** (kennis en inzicht): we maken zoveel mogelijk gebruik van beschikbare data en informatie voor de opzet van het maatwerktraject en monitoren systematisch het effect van interventies.
- **Doelgroepgericht** (persoonlijk & dichtbij): we proberen zoveel mogelijk aan te sluiten bij de belevingswereld van inwoners, wat houdt hen bezig, wat vinden ze belangrijk? Dit betekent ook dat we zoveel mogelijk samen met inwoners de kwaliteit van grondstoffen proberen te verbeteren (co-creatie, participatie).
- **Wijkgericht** (Lokaal & Gericht): we handelen zoveel mogelijk op kleine schaal, in wijken en buurten.

2.4 Kernboodschap

De kernboodschap van #Terugwinnaars draait om 'het waarom' van goed afvalscheiden. We laten zien wat we allemaal met zuivere en schone grondstoffen kunnen doen en roepen inwoners op om ook een Terugwinnaar te worden.

2.5 Opzet

De aanpak #Terugwinnaars kent twee sporen die vlak na elkaar worden uitgevoerd[1].

- **Gemeentebrede communicatie:** een communicatiecampagne 'Terugwinnaars' dat in de gehele gemeente wordt uitgevoerd. Na een algemene start ("Samen maken we van ons afval weer grondstof") richt de communicatie zich op een tweetal grondstoffenstromen. Voor woudenberg is dit pmd en gft.
- **Wijkgerichte aanpak:** in twee specifieke wijken/buurten – die om en nabij 10% van het totaal aantal aansluitingen in Woudenberg omvatten – worden verschillende interventies ingezet om heel gericht mensen te bewegen pmd beter te scheiden. Er zit een opbouw in de interventies, waarbij geleidelijk wordt toegewerkt naar handhaving (boetes). Het effect van de interventies wordt systematisch gemonitord (controles).

CONCEPT

[1] Normaliter worden de twee sporen parallel aan elkaar uitgevoerd (breedte en diepte). Dit is echter door de doorlooptijd (6 maanden) en de zomervakantie niet handig. Vandaar dat er – zie planning – voor gekozen is om de twee sporen achter elkaar uit te voeren met een gemeentebreed communicatie-deel voor de zomer en de wijkgerichte aanpak na de zomerperiode. In de zomerperiode wordt de communicatie op een laag pitjes wel gecontinueerd.

3 GEMEENTEBREDE COMMUNICATIE TERUGWINNAARS

3.1 Opzet

Het betreft een gemeentebrede communicatiecampagne met de inkoop en inzet van o.a.:

- pagina-grote advertenties in lokale en regionale (h-a-h) bladen
- Plaatsing van advertenties in abri's
- Online en social advertising
- Interview met wethouder in lokale/regionale media
- Drukwerk (flyers, posters)

De communicatiemiddelen zijn in 2019 ROVA-breed ontwikkeld. Er is ruimte voor lokale invulling. De uitvoering van de campagne wordt verzorgd door het team communicatie van de gemeente Woudenberg, de beleidsmedewerkers Milieu en ROVA.

Figuur 2: Voorbeelden gemeentebrede communicatie

3.2 Fasering

De gemeentebrede communicatie wordt in 5 fases uitgevoerd, inclusief voorbereiding en afronding (zie Figuur 3).

Figuur 3: Fasering gemeentebrede communicatie

Fase 0: Voorbereiding
- Plan van aanpak gemeentebrede communicatie
- Voorbereidingen fase 1 communicatie

Fase 1: Gemeentebrede communicatie Terugwinnaars algemeen
- Lancering campagne Terugwinnaars gemeentebreed
- Voorbereiding fase 2

Fase 2: Gemeentebrede communicatie grondstoffenstroom pmd
- Start communicatie eerste grondstoffenstroom gemeentebreed
- Gemeentebrede communicatie-acties pmd

Fase 3: Gemeentebrede communicatie grondstoffenstroom gft
- Start communicatie tweede grondstoffenstroom
- Gemeentebrede communicatie-acties gft

Fase 4: Afronding
- Eventueel afronden met laatste grondstoffenstroom (textiel, oud papier)
- Evaluatie

CONCEPT

4 WIJKGERICHTE AANPAK PMD

4.1 Opzet

De wijkgerichte aanpak pmd omvat een maatwerktraject in twee 'aandachtwijken' waar de kwaliteit van het pmd zorgelijk is. Gedurende een periode van 5 maanden (5 inzamelrondes) wordt de kwaliteit van het aangeboden pmd systematisch gecontroleerd door een Voorloopteam van controleurs. Tussen de controles door wordt een samenspel van interventies en maatwerkcommunicatie ingezet om inwoners te bewegen hun pmd beter te scheiden.

4.2 Twee aandachtwijken

Omdat de wijkgerichte aanpak arbeidsintensief is, is er voor gekozen om de aanpak uit te voeren in twee wijken of buurten waar de kwaliteit grondstoffen het meest zorgelijk is en waar de gemeente graag extra aandacht aan wil besteden. De gekozen wijken omvatten minimaal 10% van het total aantal aansluitingen in de gemeente. De gemeente Woudenberg heeft 5111 aansluitingen, dus omvatten de aandachtwijken twee keer 300 tot 500 aansluitingen.

De keuze voor de wijken is gebaseerd op zowel afkeurcijfers per route als ervaring en indrukken van vaste chauffeurs (plus overige afwegingen bv. planning).

4.3 Kernelement 1: kwaliteitscontroles

De kwaliteitscontroles worden uitgevoerd door een Voorloopteam, dat bestaat uit 1 of 2 (speciaal getrainde) chauffeurs van ROVA. De controle omvat een visuele inspectie van de container; er wordt niet onderin de container gezocht of zakken verwijderd. De controles worden gemeentebreed aangekondigd.

De geconstateerde kwaliteit wordt geregistreerd in een speciaal ontwikkelde applicatie waarmee de vervuiling grafisch kan worden weergegeven en aanvullende analyses kunnen worden uitgevoerd (**zie Figuur 4**). De data-laag 'vervuiling' kan bijvoorbeeld worden aangevuld met een datalaag over bijplaatsingen of sociaal-demografische data van het CBS.

>> Het is goed om te benadrukken dat de vervuiling op straat- en buurtniveau wordt geregistreerd en **niet op adresniveau** (en dus niet wordt gekoppeld aan persoonsgegevens). Voor de interventie-aanpak #Terugwinnaars is vooral het buurt- en wijkniveau interessant en relevant (zie hieronder toezicht & handhaving).

Figuur 4: Grafische weergave vervuiling

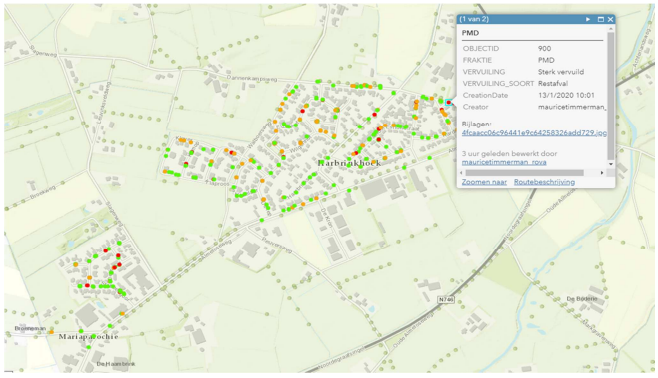

In totaal worden 5 controlerondes uitgevoerd. Tijdens de 0- en 1-meting wordt alleen gecontroleerd; tijdens de overige 3 controles zal bij geconstateerde vervuiling de container niet worden geledigd. Op een hangkaart wordt door de Voorloper aangegeven welke vervuiling is aangetroffen en wordt de inwoner verzocht de vervuiling te verwijderen alvorens de container op een nieuw moment aan te bieden (zie **Figuur 5**). Dit nieuwe aanbiedmoment staat op de hangkaart aangegeven en vindt uiterlijk 7 dagen plaats na het oorspronkelijke aanbiedmoment. Als tijdens het naledigen opnieuw vervuiling wordt aangetroffen, wordt de container definitief niet meer meegenomen.

Waar mogelijk gaat het Voorloopteam tijdens de controles en naledigmoment met inwoners in gesprek over het aangeboden PMD (afvalcoaching).

Figuur 5: Hangkaart pmd

4.4 Element 2: wijkgerichte maatwerk communicatie

Tussen de controlerondes door worden verschillende interventies uitgevoerd in de twee aandachtwijken. Een deel van deze interventies betreft wijkgerichte maatwerkcommunicatie, dat specifiek voor de twee wijken wordt uitdacht en opgezet door communicatie-adviseurs van de gemeente en ROVA. Indien mogelijk en beschikbaar wordt hierbij gebruik gemaakt van data en informatie om de wijk ‘in kaart te brengen’, bijvoorbeeld sociaal-demografische en sociaal-economische data of ‘burgerschapsstijlen’. Voor Woudenberg is informatie over ‘burgerschapsstijlen’ beschikbaar.

Mogelijke maatwerkcommunicaties zijn: grondstoffenbingo’s, verhalenwedstrijden, kunst- en doemiddag voor kinderen, kraampje op weekmarkt, tour door de wijk met local hero’s, groentoer-actie. Ook een afvalcoach valt onder maatwerkcommunicatie.

4.5 Element 3: co-creatie, participatie

Naast maatwerkcommunicatie, zal ook samen met inwoners worden bekeken hoe in hun wijk de kwaliteit van het ingezamelde pmd kan worden verbeterd. Dit kan door middel van een ‘traditionele’ bewonersavond;

idealiter vinden er dialogen plaats met inwoners waar zij zelf met oplossingen komen en deze ook in hun wijk uitvoeren.

De gemeente en ROVA zwengelen deze dialoog aan en stellen eventueel (financiele) kaders, maar laten verder het initiatief bij inwoners.

4.6 Element 4: toezicht en handhaving

De wijkgerichte aanpak kent een 'trechter-benadering' als het gaat om het stimuleren van inwoners om hun afval beter te scheiden. Eerst wordt getracht inwoners te stimuleren door algemene communicatie, dan gerichte communicatie en controles. Uiteindelijk wordt toezicht en handhaving ingezet waarmee specifiek die inwoners worden benaderd die na eerdere interventies en communicatie nog steeds het afval niet goed scheiden. Door toezicht en handhaving heel gericht en aan het einde van de interventiecyclus in te zetten, is de benodigde capaciteit relatief beperkt.

>>Het is goed om te benadrukken dat de controles van de kwaliteit door het Voorloopteam **niet de basis vormen waarop toezicht wordt gehouden en wordt gehandhaafd.** Tijdens fase 4 loopt er een handhaver/boa van de gemeente met het Voorloopteam mee die in twee rondes (oorspronkelijke aanbieding en naledigmoment) een constatering van overtreding kan doen. Hiervoor wordtin het nog op te stellen grondstoffenbeleidplan het handhavingsbeleid aangepast overeenkomstig de vereisten van de AVG.

4.7 Fasering

Fase 0: voorbereiding
- Verkenning en inventarisatie kwaliteit grondstoffen gemeenten
- Lokaliseren hotspots vervuiling; identificatie van 2 aandachtwijken

Fase 1: inzicht (1 inzamelronde)
- 0-meting: visuele controle in 2 aandachtwijken
- Geen hangkaart, wel ledigen
- Optioneel: gevolgd door communicatie-actie

Fase 2: communicatie en dialoog (2 inzamelrondes)
- Ronde 1: visuele controle in 2 aandachtwijken (niet-ledigen, naledigen)
  - Communicatie actie
- Ronde 2: nieuwe interventieronde communicatie
  - Communicatie actie

Fase 3: controle en handhaving (1 inzamelronde)
- Visuele controle in 2 aandachtwijken
- Inzet handhaving

Fase 4: afronding (1 inzamelronde)
- 1-meting en evaluatie

CONCEPT

5 Rollen en verantwoordelijkheden, planning en kosten

5.1 Verantwoordelijkheden

	Gemeente	ROVA
Projectleiding	Draagt zorg voor draagvlak en afstemming in de gemeente	Bewaakt en coördineert planning uitvoering plan van aanpak
Communicatie	Draagt zorg voor uitvoering (inkoop en inzet) communicatiemiddelen, inclusief communicatie naar inwoners (en KCC gemeente) over controles Draagt zorg voor opzet en uitvoering maatwerkcommunicatie in wijken (bv. contact inwoners, uitvoering acties)	Ontwerp communicatiemiddelen en begeleiding communicatie uitvoering
Voorlopen/controles	Communicatie over controles, inclusief afstemming gemeentelijk KCC	Coördinatie planning
Toezicht en handhaving	Draagt zorg voor planning, capaciteit en afstemming	
Evaluatie	Input en ondersteuning	Coördineert en voert evaluatie uit

5.2 Planning

Gespecificeerde planning als bijlage bijgevoegd.

	Gemeentebrede communicatie	Wijkgerichte aanpak
April 2020	Accordering en voorbereiding	
April/mei (week 15 of week 19)		0-meting aandachtwijken (plus steekproef andere wijken en (eventueel) sorteeranalyse)
Mei (week 20)	Start gemeentebrede algemene communicatie	
Juni	Start gemeentebrede communicatie pmd/gft	
Juli/augustus	Continuering gemeentebrede communicatie, maar wel op een lager pitje	
September (week 35 of 39)		Start wijkgerichte aanpak: ronde 1 controles en maatwerkcommunicatie
September/oktober (week 39 of 43)		Ronde 2 wijkgerichte aanpak: maatwerkcommunicatie en controles
Oktober/november (week 43 of 47)		Ronde 3 wijkgerichte aanpak: Toezicht en handhaving
Evaluatie	Evaluatie campagne en wijkgerichte aanpak	1-meting

CONCEPT

5.3 Kostenverdeling

	Gemeente	**Rova**
Controles Voorloopteam en afvalcoaching		Uren ROVA
Gemeentebrede communicatie	Uitvoering en out-of-pocketkosten gemeentebrede communicatie: €10.000 tot €15.000 euro (vnl. inkoop advertenties, drukwerk)	Ontwikkeling en ontwerp
Wijkgerichte maatwerkcommunicatie	PM (afhankelijk van gekozen communicatie en financiele kaders co-creatie)	
Toezicht en handhaving	Voor rekening gemeente	
Optioneel: sorteeranalyses	€2500 per analyse (3 batches)	

CONCEPT